

Självständigt arbete (examensarbete), 15 hp, för
Förskollärarytildning Utbildningsvetenskap
HT 2019

Undervisa barn i förskolan

Förskollärares syn på undervisning.

Monica Forssell och Camilla Pripp

Fakulteten för lärarutbildning

Författare/Author

Monica Forssell och Camilla Pripp.

Titel/Title

Undervisa barn i förskolan. Förskollärares syn på undervisning.
Educate children in preschool. Preschool teachers` view of teaching.

Handledare/Supervisor

Ingela Friberg

Examinator/Examiner

Laila Gustavsson

Sammanfattning/Abstract (högst 250 ord)

Denna studie har som syfte att få en djupare förståelse för hur förskollärare menar att undervisning sker och hur de implementerar den i förskolan. Detta är en kvalitativ undersökning där sex förskollärare har intervjuats. Intervjuszvaren visar att undervisningsbegreppet inte är så väl förankrat hos förskollärare. Undersökningen visar också att undervisningsbegreppet är i en förändringsprocess där vilja och förståelse hos förskollärare ska utvecklas och implementeras genom reflektion och diskussion.

Ämnesord/Keywords (5–8 st)

Förhållningssätt, förskola, undervisning, utvecklingspedagogik.

Innehåll

1. Inledning	5
2. Syfte och frågeställning	5
3. Litteraturgenomgång.....	6
3.1. Undervisningsbegreppet	6
3.2. Förskollärares syn på undervisning	7
3.3. Hur implementeras undervisning i förskolan?	8
4. Teoretiska perspektiv	10
5. Metod.....	10
5.1 Kvalitativ metod.....	11
5.2 Intervjuer	11
5.3 Urval.....	12
5.4 Genomförande	12
5.6 Etiska övervägande.....	13
5.7 Metoddiskussion.....	13
6. Resultat	14
6.1. Hur menar förskollärare att begreppet undervisning sker i förskolan?	14
6.2. Hur beskriver förskollärare att de implementerar undervisning i förskolan?.....	14
7. Analys.....	16
7.1. Hur menar förskollärare att begreppet undervisning sker i förskolan?	16
7.2. Hur beskriver förskollärare att de implementerar undervisning i förskolan?.....	17
8. Diskussion.....	17
8.1. Hur menar förskollärare att begreppet undervisning sker i förskolan?	19
8.2. Hur beskriver förskollärare att de implementerar undervisning i förskolan?.....	20
Referenslista	23

Bilagor	25
Bilaga 1. Intervjufrågor.	25
Bilaga 2. Information och samtycke från rektorer.....	26
Bilaga 3. Informationsbrev till de intervjuade.....	27
Bilaga 4. Samtyckeslapp till de intervjuade.	28

1. Inledning

Enligt förskolans läroplan som trädde i kraft 2018 (Skolverket, 2018) ska undervisningen i förskolan ske under ledning av förskollärare. Därför anser vi att det är viktigt att undersöka hur förskollärare menar att undervisning sker och hur den implementeras i förskolan. Sheridan och Williams (2018) beskriver att begreppet undervisning är en målstyrd process som behöver en struktur för att medvetandegöra barn om sitt eget lärande. Det är förskollärare som har ansvaret för undervisningen och syftet är att stimulera, utmana, utveckla och lära utifrån styrdokument och riktlinjer.

Utifrån egna upplevelser och erfarenheter har vi lagt märke till att undervisningsbegreppet för många är ett nytt begrepp i förskolan. Förskolans läroplan (Skolverket, 2018) beskriver att barns livslånga lärande och undervisning ska anpassas så att alla barn känner trygghet, välbefinnande och ett lustfullt lärande. Doverborg, Pramling och Pramling Samuelsson (2013) menar att den utvecklingspedagogiska teorin innebär att förskollärare ska erbjuda och utmana barnen genom olika upplevelser och nya fenomen. Förskollärare ska skapa undervisningstillfällen som ger barngruppen en intressant och meningsfull utbildning, genom att utgå från barns erfarenheter och kunskaper. Reflektion och systematiskt kvalitetsarbete skapar förutsättningar för att förändra undervisningen efter barngruppens behov och intressen. Tillsammans kan förskollärare och barnskötare använda sina olika kompetenser för att utmana och stimulera barn i undervisande syfte. Barnen ska tillåtas att uttrycka sin kompetens utifrån sina erfarenheter där förskollärare skapar förutsättningar för ny kunskap i ett lustfyllt lärande.

Meningen med denna studie är att få en djupare förståelse för hur förskollärare menar att undervisning sker och hur de implementerar den i förskolan.

2. Syfte och frågeställning

I förskolans senaste läroplan (Skolverket, 2018) utökades förskollärares uppdrag. Det är förskollärare som har ansvaret för barns undervisning i förskolan. Vi är intresserade av att undersöka hur förskollärares syn på undervisning är i förskolan.

- Hur menar förskollärare att undervisning sker i förskolan?
- Hur beskriver förskollärare att de implementerar undervisning i förskolan?

3. Litteraturgenomgång

I denna litteraturgenomgång är det fokus på undervisningsbegreppet och utifrån vetenskapliga artiklar och annan litteratur lyfter vi forskning om undervisningsbegreppet i förskolan.

3.1. Undervisningsbegreppet

Förskollärare behöver i sin yrkesroll utveckla och lära sig att förstå undervisningsbegreppet och som Melker, Mellgren och Pramling Samuelsson (2018) uttrycker är undervisning för många ett nytt begrepp och för att det ska ta plats måste begreppet ses utifrån förskolans traditioner. Förskollärare ska med sitt förhållningssätt lyssna in barns metakognitiva tankar i olika lärmiljöer där deras intresse synliggörs. Det blir som Doverborg, Pramling och Pramling Samuelsson (2013) menar att begreppet undervisning är svårt att tolka och en del förskollärare anser att det hör hemma i skolan och inte på förskolan med yngre barn. Thulin och Gustavsson (2017) anser att undervisningens innebörd är när vuxna sätter gränser för barns lärande genom att sätta ramar för kommunikation och interaktion. När förskollärare ser barn utifrån ett barnperspektiv blir de medskapande aktörer och får inflytande i sin undervisning. I samspelet beslutar barn och förskollärare lärandets ramar tillsammans till en ny lärandeprocess. Förskollärares barnsyn spelar stor roll och genom ömsesidig kommunikation där de vuxna möter barn och lyssnar på deras tankar leder det till att de delar sin kunskap och lär av varandra.

Melker, Mellgren och Pramling Samuelsson (2018) samt Björklund, Pramling Samuelsson och Reis (2018) beskriver också att undervisning är när två eller flera personer samspekar och delar sin uppmärksamhet på ett specifikt undervisningsobjekt. Utifrån ett utvecklingspedagogiskt perspektiv utgår förskollärares förhållningssätt ifrån att undervisningen sker avsiktligt för att utveckla barnets förståelse på något vis till exempel att rikta barns uppmärksamhet mot lärandeobjektet. Sheridan och Williams (2018) beskriver att begreppet undervisning är en målstyrd process som behöver en struktur för att medvetandegöra barn om sitt eget lärande. Det är förskollärare som har ansvaret för undervisningen och syftet är att stimulera, utmana, utveckla och lära utifrån styrdokument och riktlinjer.

Eidevald, Engdahl, Frankenberg, Lenz Taguchi och Palmer (2018) menar att begreppet undervisning sällan används, istället använder sig förskollärare av andra termer som arbete, aktiviteter, projekt, lek eller temaarbete. Jonsson, Williams och Pramling Samuelsson (2017) hävdar att förskolan ska ge barn möjligheter att lära och utforska sin omvärld genom meningsfulla sammanhang. Undervisningen ska erbjuda barnen lek, lärande, fostran och omsorg utifrån vardagliga sammanhang där barns kognitiva, sociala och emotionella lärande bidrar till en helhet.

3.2. Förskollärares roll i undervisningen

Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson (2014) menar att närvarande och engagerade förskollärare bidrar till en högre kvalitet i verksamheten. De fångar det som händer här och nu, samtidigt tar de vara på barns erfarenheter, kunskaper och hur barns förmågor kan utvecklas. Utifrån kompetens kan förskollärare utmana barn i dialog som är planerad för att vidare lyssna på barnets tankar, idéer och frågor. Arbetet utifrån ett metakognitivt perspektiv bidrar till att synliggöra det som förskollärare oftast kan ta för givet. När förskollärare uppmärksammar vad barn gör kan förståelse skapas för hur de tänker om det de gör och ser. Lärandeprocessen synliggörs och gör barn medvetna om sitt lärande genom förskollärares öppna frågor, vad och hur. Barn lär genom erfarenhet, mognad och handling. Barn ska få möjlighet till utrymme och tid där de tillåts att tänka, medverka och reflektera med sig själva och andra. Förskollärare synliggör och lyfter situationer där barn tillåts uttrycka sig i reflektion och ta vara på mångfalden av metakognitiva tankar genom samspelet. Eidevald et. al., (2018) menar att förskollärare som visar uppmärksamhet och är tålmodiga ger barn en känsla av att vara värdefulla och bidra till att de utvecklar självständighet. Barn utmanar sitt handlande genom att visa respekt, ansvar och medkänsla i samspel med människor i sin omvärld.

Jonsson och Thulin (2019) lyfter att stora barngrupper påverkar barns undervisning, det är en balansgång att som förskollärare ta reda på varje barns erfarenhet för att utmana dem till ny kunskap. Stora barngrupper kan påverka förskollärare negativt beroende på vilka behov som finns i gruppen. Eftersom lärandet sker på olika sätt behövs det olika förutsättningar för varje individ och det ska finnas tid och utrymme för alla. Björklund, Pramling Samuelsson och Reis (2018) menar att undervisningen ska vara genomtänkt, utmanande, uppmuntrande och utvecklande. Den behöver ses över och kritisk granskas kontinuerligt

för att den är föränderlig. Sandberg, Lillvist och Ärlemalm- Hagsér (2018) menar att undervisningen ska rikta uppmärksamhet mot lärandet som möjliggör för barn att vara delaktiga i sitt lärande. När förskollärare är strukturerade, organiserar och planerar, krävs det närvaro och engagemang som skapar förståelse för hur barn tänker. Allt för att kunna stödja deras lek till medvetet lärande.

Förskollärare undervisar när de ställer didaktiska frågor om hur, vad och varför och barn blir utmanade att fundera och tänka utifrån sina metakognitiva tankar där de kan lösa sina hypoteser inför olika fenomen. När analys och reflektion lyfts utifrån ett metakognitivt tänkande kan barns funderingar diskuteras och barns lärande kan synliggöras i en pedagogisk dokumentation. Utifrån barnens tankar får pedagoger en djupare förståelse för hur de kan utmana barnen vidare i deras utveckling (Pramling Samuelsson & Asplund Carlsson, 2014).

3.3. Hur implementeras undervisning i förskolan?

Sandberg, Lillvist och Ärlemalm- Hagsér (2018) beskriver att förskolans olika lärmiljöer stimulerar både till fysiskt och socialt lärande. Barn behöver utmanas utifrån sin kunskap tillsammans med andra barn och vuxna. När förskollärare erbjuder barn utforskande lekar skapas förutsättningar i lärandet där de utvecklar relationer i samspel med andra individer. Eidevald, et al., (2018) menar att utbildning sker när förskollärare erbjuder informell och formell undervisning genom språkliga och vardagliga handlingar som påverkar lek och lärande. Genom att rikta barns uppmärksamhet mot något fenomen ger det förutsättningar för att skapa stimulerande lek i gemenskap med andra barn och vuxna. Leken både inomhus och utomhus kan upplevas vara något som alla barn kan. Vi har olika förutsättningar och erfarenheter där samspel, fantasi och känslor spelar roll. Leken innehåller kunskap där barn kan lära i samspeletsrelationer som tillåter dem att använda sin kreativitet, fantasi och visa sina känslor. Närvarande pedagoger som medverkar i leken och visar respons till barn med sin lyhördhet kan möta och vara observant på deras önskningar och behov, men även utmana dem vidare efter deras erfarenheter, åsikter och värden inom lekens ramar. Leken kan bidra till att barn uttrycker sina tankar och löser problem i samspel med andra.

Sandberg, Lillvist och Ärlemalm- Hagsér (2018) skriver att förskollärare ska stödja och uppmuntra barn när de är aktiva som problemsökande och problemlösande aktörer i sin egen närmiljö. Barn utvecklas och lär sig att förstå sin omvärld på ett kvalitativt sätt.

Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson (2014) menar att när barn ska skapa förståelse för sitt eget lärande, utvecklas värden och normer, färdigheter och olika förmågor som finns i barnens omvärld. Förskolans uppdrag är att ge barn förutsättningar för att lära sig ny kunskap, genom att skapa situationer där de kan tänka, fundera och uttrycka sig.

Sandberg, Lillvist och Ärlemalm- Hagsér (2018) menar att vuxna har makt över vad som ska undervisas, vilket innehåll och vilka aktiviteter som ska erbjudas. Tillåts barn att ha inflytande och delaktighet i sitt lärande? Delaktighet i autentiska aktiviteter där barn känner sig säkra efter en struktur leder till att barn utmanas att lösa problem samt utveckla nya idéer. Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson beskriver (2014) att utifrån ett utvecklingspedagogiskt arbetssätt synliggörs barns utveckling genom den pedagogiska dokumentationen med foto och filmer och barns egenhändigt skapade bilder. När förskollärare utmanar barn utifrån deras intressen möjliggörs en djupare förståelse och de kan ställa öppna frågor som utmanar dem vidare utifrån deras kompetens. Detta arbetssätt leder till en verksamhet med hög kvalitet. När förskollärare organiserar barn i mindre grupper skapas utbildning där det finns möjlighet för en närmare dialog. Björk-Willén, Pramling och Simonsson (2018) hävdar att det krävs förståelse och kunskap från förskolläraren för att kunna möta och utmana barn i en både planerad och spontan undervisning. I en dialog kan ett intersubjektivt tillfälle formas utifrån barngruppens olika tankar och erfarenheter. När förskollärare bjuder in barn till ett lärandeobjekt vid spontana undervisningstillfällen kan barn berätta vad som startade deras tankar. Genom dialogen lyfter förskollärare barns metakognitiva tankar och de kan sätta ord på vad de lärt sig i undervisningen.

Eidevald, et al., (2018) menar att den planerade undervisningen ska vara planerad i förväg utav förskollärare eftersom de har ansvaret för barns undervisning. De undervisningstillfällen som sker spontant utgår från barnens initiativ, erfarenheter, intressen och kompetenser. Förskollärare fångar upp situationen i stunden och kopplar den vidare till tanke och handling utifrån ett syfte. En lyhörd och engagerad förskollärare har stora möjligheter att fånga barns tankar. När förskollärare fokuserar på lärandemålet och erbjuder variation i undervisningen skapas förutsättningar för att barnet ska förstå sitt lärande. Förskollärare stödjer barn i processen genom att lyssna in deras tankar, vidare kan pedagogen utveckla och utforska nya fenomen tillsammans med barnen. Förskolans uppdrag är att se till att undervisningen är omsorgsfull och lekfull i olika miljöer. När barn

inkluderas och har inflytande blir de delaktiga i undervisningen på förskolan och när förskollärare visar respekt, nyfikenhet och omsorg blir barn medvetna om sitt eget lärande. Undervisning kan ske spontant men också vid planerade situationer, det kan exempelvis vara vid matsituationer, toalettbesök, vid på- och avklädning och vid situationer där det krävs att det finns en vuxen med.

4. Teoretiska perspektiv

Vi inspirerades av utvecklingspedagogiken och kommer använda begrepp som erfarenhetsperspektivet, metakognitiva dialoger, lärandets objekt och lärandets akt. Erfarenhetsperspektivet innebär att utgå från barns erfarenheter och deras förutsättningar. Metakognitiva dialoger i det sociala mötet skapar förståelse för egna och andras tankar, genom att tillåtas berätta och lyssna. Utmaningar skapar förutsättningar till att barnen utvecklar ny erfarenhet utifrån sina erfarenheter genom att förskollärare är stöttande och uppmuntrande till alla barns tankar. Lärandets objekt innebär att barns uppmärksamhet riktas mot ett specifikt innehåll. Lärandets akt innebär när förskolläraren utmanar barn med produktiva frågor samt synliggör lärprocessen i undervisningen (Doverborg, Pramling & Pramling Samuelsson 2013).

Förskollärare ska fånga barns perspektiv och ta vara på deras erfarenheter genom att vara engagerade och lyhörda för barns nyfikenhet och det de visar intresse för. När förskollärare är tillåtande och ser barnen som medaktörer bekräftas barns kompetens. Utvecklingspedagogiken utgår från att förskollärare har ett förhållningssätt som leder och utmanar barn i olika lärandeobjekt. När förskollärare möjliggör olika lärmiljöer där utrymme och tid finns skapas förutsättningar till utveckling och lärande. Reflektion skapar tillfälle för metakognitiv kommunikation där barns tankar synliggörs och utvecklas i undervisningen (Pramling Samuelsson & Asplund Carlsson 2014).

5. Metod

I detta stycke ges en förklaring till den kvalitativa metoden utifrån intervjuer, urval, genomförande och etiska överväganden. Vi har valt den kvalitativa metoden för att vi ska

få en djupare förståelse. Genom att vi utgått från ett bestämt antal personer utifrån olika områden har det givit oss bredare intervjusvar i vår undersökning.

5.1 Kvalitativ metod

En kvalitativ metod kan användas där en djupare förståelse av intervjusvar vill uppnås. Den som intervjuas erbjuds möjlighet att uttrycka sina tankar och kunskaper. Till skillnad mot en kvantitativ metod där jämförelser görs i större sammanhang, med till exempel många fler tillfrågade individer. Det kan vara enkäter som analyseras och resultat i siffror används (Eliasson, 2018).

Vi har valt en kvalitativ metod för att få en personlig intervju med förskollärare. Enligt förskolans läroplan (Skolverket, 2018) är det förskollärare som har huvudansvaret för att undervisning sker i förskolan.

5.2 Intervjuer

I den kvalitativa studien valde vi en semistrukturerad intervjuform som omfattade flera frågor (Denscombe, 2016). Syftet med intervjun var att ta reda på hur förskollärare menar att begreppet undervisning sker och hur förskollärare beskriver att de implementerar undervisning i förskolan, (bilaga 1). Den semistrukturerade intervjun gav oss möjlighet att få en djupare personlig intervju. När förskollärarna gavs tid och utrymme tilläts de att uttrycka sina tankar och sin kompetens genom öppna frågor som ledde till följdfrågor.

Fejes och Thornberg (2015) menar att en kvalitativ forskning ställer vissa krav på intervjuarna som att använda ett positivt förhållningssätt, vara flexibel och aktiv i samhället. Med noggrannhet utifrån olika perspektiv, metodval och teoretiska utgångspunkter kunde förståelse skapas i möten med de intervjuade.

Intervjuerna spelades in för att sedan transkriberas. Eliasson (2018) menar att anteckningar kan vara en sämre metod därför att det kan vara svårt att hinna citera korrekt och det är svårt att styrka vad den intervjuade verkligen svarat. Det blev oavbrutna intervjuer, där de intervjuade fick svara på frågorna utefter deras erfarenheter och kompetenser. Intervjuerna pågick cirka 15 minuter. Vi sparade datum och namn på dem vi intervjuade för att kunna ta kontakt med dem igen om det skulle behövas.

Intervjuerna genomfördes i rum där vi kunde samtala ostört, det var personalrum, samtalsrum och kontor. Intervjufrågornas svar spelades in på en app i mobiltelefonen som heter Diktafon som vi sedan sparade i våra datorer (Löfdahl, Hjalmarsson & Franzén, 2014).

Det insamlade materialet transkriberades i direkt anslutning till intervjuerna. Vi lyssnade sen igenom svaren och antecknade för att sedan reflektera, analysera och diskutera resultaten utifrån det utvecklingspedagogiska perspektivet.

5.6 Etiska övervägande

I intervjuerna använder vi oss av Vetenskapsrådet (2002) forskningsetiska principer vilka är ett krav för god forskning. Informationskravet innebär att vi måste informera deltagarna att deras medverkan i vår undersökning är frivillig samt att de insamlade uppgifterna inte kommer att användas till något annat än vår undersökning. Samtyckeskravet innebär att de som intervjuas ska vara säkra på att vi inte berättar och visar intervju svaren för någon annan. De intervjuade ska inte vara med i undersökningen med namn eller något som kan kopplas till personen. Det krävs om kodning som bara de som undersöker har tillgång till. Konfidentialitetskravet innebär att det ska vara omöjligt förutomstående att ta del av information samt att identifiera den intervjuade personen. Nyttjandekravet innebär att de intervjuades resultat inte ska användas för kommersiellt bruk eller andra områden som inte är kopplade till vetenskaplig forskning. Återkoppling kan ske om deltagarna önskar. Innan intervjuerna berättade vi om vår undersökning och lämnade samtidigt ut en samtyckeslapp. På den förtydligade vi att svaren endast kommer att användas i vår undersökning och att de som deltar kan avsluta när de vill (Vetenskapsrådet, 2002).

5.7 Metoddiskussion

En upptäckt vi gjorde under arbetet med studien, var att några av förskollärarna vi intervjuat hade svårt att svara uttömmande på frågorna. I analysen reflekterade och diskuterade vi om huruvida svaren eventuellt hade blivit annorlunda om förskollärarna hade fått läsa frågorna en vecka före intervjutillfället.

6. Resultat

Resultatet genomsyras av förskollärarnas engagemang utifrån deras erfarenhet och kompetens. De lyfter att beprövad erfarenhet och vetenskapliga teorier är viktiga i deras arbetsprocess och genom kompetensutveckling utmanas de till att vara flexibla i ett förändringsarbete.

6.1. Hur menar förskollärare att undervisning sker i förskolan?

De intervjuade lyfter hur förskollärare arbetar med sitt uppdrag utifrån läroplanen. De säger att undervisningsbegreppet kan vara svårt att tyda och berättar att i förskolan finns strävansmål som skolan sedan tar vid med kunskapsmål som eleven ska uppnå. Resultatet utifrån intervjufrågorna visar förskollärares medvetenhet om att undervisningstillfällen sker under hela dagen. Reflektion och diskussion skapar förutsättningar för hur processen leder till ny undervisning. Förskollärare anser sig behöva mer tydlighet i vad undervisning är och vad som förväntas av dem i ett förändringsarbete. Utifrån reflektion i arbetslagen uppstår många nya tankar om begreppet undervisning.

De intervjuade berättar att när barn tillåts att vara delaktiga i görandet och i dialogen blir de en del av undervisningen. De beskriver att undervisningen sker spontant under hela dagen men oftast sker den planerade undervisningen under förmiddagen klockan nio till elva.

Vi tänker utveckla våra miljöer med utforskande, experimentrum och språkrum. För att då kan det ske ännu mera spontana undervisningsstunder (Lillemor).

Nu har man ju pratat, mycket om undervisning annars så är det ju ett nytt begrepp liksom för förskolans värld. Men vi har ju hållit på mycket tidigare och diskuterat begreppet undervisning och stött och blött fram och tillbaka, (Betty).

6.2. Hur beskriver förskollärare att de implementerar undervisning i förskolan?

Intervjusvaren visar att förskollärare anser att undervisning sker både ute och inomhus, den kan vara formell och informell. Vid all undervisning ska ett syfte finnas utifrån läroplanens mål. Förskollärare menar att med ett visat engagemang ger de barn möjlighet till att

utveckla ny kunskap genom ömsesidig dialog i olika miljöer. De anser att lärandet finns med under hela dagen i det sociala samspelet. De berättar att undervisning sker exempelvis i tamburen, matsituationen, vid blöjbyte och i uteleken.

Vi håller på att jobba med projekt. Då tänker jag att vi undervisar och som sagt spontan undervisning kan också ske bara så länge jag har något syfte. Jag menar när vi ska gå till skogen som är syftet, men så stannar man upp och kanske hittar en mask på vägen och så kan ju ett lärande ske, (Kajsa).

Undervisa utifrån barnens intresse och erbjuda dem olika miljöer där barnen kan uttrycka sig. Det kan vara till exempel i estetiska rummet eller ute på gården. En planerad stund kan ändras utifrån barnens intresse, (Stina).

Intervjusvaren visar att undervisning sker utifrån ett syfte och läroplanens mål. Förskollärare menar att undervisning sker när barn blir medvetna om sitt eget lärande i den formella och informella undervisningen. De intervjuade berättar att de tar tillvara på barns nyfikenhet och intressen, i den planerade undervisningen med olika artefakter som traktorer, bondgårdsdjur och bilder.

Jag måste som vuxen vara intresserad av vad som händer och vad barn är intresserade av, (Stina).

Det var ju det här jag var inne på, både spontant och planerat. De är ju det när att man är utmanande och stöttande i just det här medvetet planerade fast det bara är en tanke och så. Att man har ett mål där borta på nåt sätt. Läroplansmålena de är ju målstyrd process tillsammans med barnen också, (Lillemor).

Förskollärare svarar att det kan vara svårt att undervisa, men vid skötbordet och matbordet sker undervisning. De vill vara spontana och fånga undervisningssituationer som väcker barns nyfikenhet. De ska vara lyhörda och finnas där när det händer. Undervisning kan dels vara spontan och planerad med ett mål utifrån läroplanen. Förskollärare uttrycker att dokumentationen kan ske olika, ibland använder de papper och penna men ibland dokumenterar de efteråt. De berättar att när de är medskapande och medlevare får de med sig barnen i undervisningen.

Det kan ta olika lång tid att sätta sig in hur det känns för andra människor. Så först och främst är det att vara en medlevare, en vuxen som är intresserad att vara med från början, (Stina).

Undervisningen ska vara förankrad och utgå från varje enskild individ samt hela gruppen, utifrån barns nyfikenhet och intresse menar förskollärare. Undervisningen ska också utgå från ett syfte kopplat till läroplanen beskriver de.

7. Analys

Studiens resultat är analyserade utifrån ett utvecklingspedagogiskt perspektiv där det framkommer att undervisningsbegreppet inte används verbalt av förskollärare i förskolan. Studien visade också att lärandets akt sker med ett varierat arbetssätt i tillåtande miljöer utifrån barns erfarenheter. Barnen undervisas individuellt och i grupp genom att deras medvetenhet riktades mot lärandeobjektet och undervisning sker både formellt och informellt. Förskollärare insåg vikten av att vara lyhörda för att fånga barns metakognitiva tankar och lyfta deras kognitiva nivå.

7.1. Hur menar förskollärare att begreppet undervisning sker i förskolan?

Analysen visar att undervisning sker informellt och formellt i projektgrupper utifrån olika tema efter barns nyfikenhet, intresse och erfarenheter. Den informella undervisningen sker under hela dagen och den formella undervisningen sker utifrån en planering. Utifrån erfarenhetsperspektivet kan ett varierat arbetssätt skapa förutsättningar för att fånga olikheter i barngruppen när undervisning sker. Förskollärare anser att undervisningen ska innehålla ett syfte som ska granskas med kritiska ögon.

De intervjuade förskollärarna menade att undervisning utgår från ett innehåll som är planerat under vissa tider. Undervisning sker i mindre grupper både inne och ute. I ett projektinriktat arbetssätt utforskar barn och förskollärare tillsammans. Det finns olika sätt att utforska för att stimulera barns nyfikenhet och initiativ. När förskollärare riktar barns medvetenhet mot det specifika lärandeobjektet leder processen vidare till lärandets akt. Det sociala samspelet skapar förutsättningar för lärandets genomförande. När förskollärare är lyhörda för det barn uttrycker, öppnar det upp för deras metakognitiva tankar. De intervjuade förskollärarna anser att bild och form, drama, rörelse, sång, musik och dans är ett varierat arbetssätt som skapar förutsättningar för olika lärandeakter där undervisning ska genomföras.

7.2. Hur beskriver förskollärare att de implementerar undervisning i förskolan?

Resultatet visar att förskollärare undervisar vid skötbordet, tamburen, matbordet och utomhus. Förskollärare vill vara spontana och fånga undervisningssituationer som väcker barns nyfikenhet. Intervjuszvaren visar att när förskollärare är engagerade och lyhörda i lärandets akt sker undervisning spontant och planerat utifrån läroplanens mål.

Undervisningen ska vara förankrad och utgå från gruppen. I läslyftet arbetar förskollärarna tillsammans med barnen i estetiska uttrycksformer och de planerar aktiviteter med nya upplevelser som projekt med experiment för att öka barnens kunskap.

Denna undersökning visar att förskollärare tillsammans med kollegor utifrån styrdokument möter och undervisar barn efter deras intresse. De anser att undervisning sker under hela dagen. Förskollärare menar att när de använder ett varierat arbetssätt utifrån barns olika erfarenheter kan deras behov tillgodoses. Vid vardagliga situationer lyfts olika lärande akter som uppstår i både den spontana och planerade undervisningen. Förskollärarna berättar under intervjutillfället om undervisningen utifrån olika händelser och inlärningsstillfällen som exempelvis sker i tamburen. När förskollärare fångar situationen och reflekterar tillsammans med barnet uppstår undervisning och lärande.

Vi fick genom intervjun erfara att förskollärare anser att det är av stor vikt att de är medskapande och engagerade för att skapa förutsättningar med att upptäcka vad barn har för erfarenheter och vad de visar intresse och nyfikenhet för. Processen leder vidare i genomförandet av lärandets akt och undervisning sker. Utifrån vår analys upplever vi att förskollärare lyssnar på barns idéer och tankar genom den metakognitiva dialogen. Vi ser också att de undervisar med fokus på bestämda lärandeobjekt. Förskollärare menar att de undervisar mest vid formella tillfällen, men är öppna för spontana undervisningstillfällen.

8. Diskussion

I det här stycket diskuteras undersökningens resultat utifrån syftet som är att få en djupare förståelse för hur förskollärare menar att begreppet undervisning sker i förskolan och hur de implementerar den i undervisningen.

Förskollärare ska tillsammans med barnskötare skapa förutsättningar så att barn ges möjlighet till undervisning under hela dagen. Studien visar att de intervjuade förskollärarna i vår undersökning kopplade begreppet undervisning till att de i sin yrkesroll ska utgå från barns intresse och erfarenheter och det som skapar nyfikenhet, så att processen leder vidare till undervisning. I förskolans läroplan (Skolverket, 2016) beskrevs det att undervisning skulle ske och i förskolans läroplan (Skolverket, 2018) tydliggjordes uppdraget till att det är förskollärares ansvar att undervisa barn i förskolan. Förskollärarna menade att undervisning sker på olika nivåer i skolan och på förskolan, eftersom skolan har kunskapskrav och förskolan har strävansmål.

Ärlemalm- Hagsér (2018) lyfter att undervisningen är en viktig grund som ger barn kunskap om att deras åsikter är viktiga. Barn ska tillåtas att vara medskapande och problemlösande aktörer. Förskollärarna i vår studie hävdade att undervisningsbegreppet kommer att användas mer i framtiden. Melker, et al., (2018) beskriver att begreppet undervisning bör ta plats och ses som en ny tradition i förskolan. Förskollärarna ansåg att de arbetade utifrån förskolans läroplan (Skolverket, 2018) och utvecklade barns kunskaper genom formella och informella undervisningstillfällen. De berättade att barns intressen och utveckling alltid var i fokus för deras vidare planering. Doverborg, Pramling och Pramling Samuelsson (2013) skriver att många anser att undervisning hör hemma hos äldre barn och inte på förskolan. Förskollärarna väljer att planera undervisningen utifrån förskolans läroplansmål och sedan undervisa efter barns intresse. Sheridan och Williams (2018) utvecklar tanken om att begreppet undervisning beskrivs som målstyrda processer och det är förskollärarna som har det yttersta ansvaret för att undervisning sker utifrån förskolans styrdokument.

Utifrån vår studie menade förskollärare att när de är lyhörda och engagerade och visar nyfikenhet för barns intresse skapas förutsättningar för barns lärande. Thulin och Gustavsson (2017) menar att förskollärare sätter gränser för barns lärande när de inte lyssnar in barns tankar. När förskollärare har ett förhållningssätt med lyhördhet skapas tid och utrymme för barns erfarenheter och idéer. De metakognitiva dialogerna möjliggör till att barn och förskollärare lär av varandra i det sociala samspelet.

När förskollärare ger barn möjlighet kan de i lekens genomförande utmana och utvecklas genom lärandets akt, med att använda artefakter kan olika behov bemötas i undervisningen

som leder till ny kunskap. Intervjuszvaren i vår studie visar att förskollärare undervisar när de riktar barns lärande mot objekt i olika vardagssituationer, till exempel vid matsituationer då förskollärare ställer produktiva frågor som utmanar och utvecklar barns nyfikenhet och lärande. Björklund, et al., (2018) hävdar att undervisning sker i olika miljöer och de vardagliga sociala stunderna skapar förutsättningar till att barn kan utveckla och utforska sin omvärld.

8.1. Hur menar förskollärare att begreppet undervisning sker i förskolan?

Förskollärare menar att de blir starkare i sin yrkesroll när de möjliggörs utbildning och reflektionstid i arbetslagen, ny kunskap leder till att de möter barn utifrån deras metakognitiva tankar. Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson (2014) menar att när förskollärare har en viss kompetens kan de utmana barn och synliggöra deras tankar som viktiga så barn förstår sitt eget lärande.

Förskollärarna beskriver att det är stora barngrupper på förskolorna, men de såg ändå möjligheter att undervisa tillsammans med barnen. De kunde skapa utmanande lärandesituationer och lekmiljöer utifrån förskollärares olika kompetens i arbetslagen. Jonsson och Thulin (2019) lyfter att stora barngrupper påverkar undervisningen i förskolan och att förskollärare ska använda sig av en genomtänkt undervisning som sedan ska utvärderas och granskas kritiskt.

Förskollärare idag ser vikten av att arbeta utifrån ett didaktiskt arbetssätt. Hur, när och var undervisar de? Förskollärarna anser att begreppet undervisning förtydligar att det finns en god pedagogisk kvalité i förskollärares kompetens i förskolan. Den didaktiska undervisningens innehåll är när förskollärare använder sig av formella och informella undervisningstillfällen. Undervisningen behöver ses över och kritisk granskas för att den är under förändring. När förskollärare utgår från syfte och mål blir undervisningen genomtänkt, utmanande, uppmuntrande och utvecklande. Björklund et al., (2018) menar att undervisningen ska rikta uppmärksamhet mot lärandet som möjliggör barn till att vara delaktiga i sin undervisning. Didaktiska begreppet bör analyseras och diskuteras eftersom undervisning och lärande är kopplat till vetenskaplig teori och läroplanens mål.

De intervjuade förskollärarna uttryckte att genom styrdokument och riktlinjer är det tydligt att det är förskollärare som ansvarar för undervisningen i förskolan. Syftet är att undervisningen ska vara meningsskapande för barnet. Barn ska tillåtas att vara medskapande och problemlösande aktörer. Förskollärare ska tillsammans utveckla barns kunskap och förståelse. De lyfte också att det är viktigt att det finns olika kompetenser för att skapa förutsättningar för nytt lärande. Intervjuernas resultat beskriver att pedagoger och barn lär av varandra när de delger sin kompetens i det sociala samspelet, det kan resultera i nya upplevelser som främjar barns lärande. Förskollärare menar att begreppet undervisning kan upplevas olika, genom analys och reflektion gavs förutsättningar för att inspirera varandra och utveckla nya tankar om vad undervisningsbegreppet innebär. Sandberg et al., (2018) beskriver att när förskollärare strukturerar, organiserar med planering där det finns syfte och mål stödjer det barns lek till en medvetenhet och det skapas undervisning.

8.2.Hur beskriver förskollärare att de implementerar undervisning i förskolan?

Det framkommer i intervju svaren att förskollärare anser sig undervisa i tamburen, vid blöjbyten, matsituationer och vid olika projekt som temaarbeten. Undervisningen implementeras under hela dagen och förskollärare skapar lärandemiljöer så den sociala förmågan och kreativiteten utmanas igenom leken både inomhus och utomhus. Deras åsikt är att lärandemiljöer ska konstrueras så det främjar till dialog och kunskapsutveckling.

Sandberg, et al., (2018) beskriver att utomhusmiljön kan vara planerad och förskollärare har en viss makt över vad barn ska leka. Genom en planerad undervisning utomhus kan barnen få ny kunskap om olika fenomen. Förskollärarnas svar visade att de upplevde leken som viktig i barns utveckling och lärande, där kunde de implementera undervisning genom att utmana leken och lösa eventuella konflikter. Eidevald et al., (2018) menar att engagerade pedagoger som deltar i lek utmanar barn i samspelsrelationer när de tillåter barn att visa sina känslor, använda sin fantasi och kreativitet.

Förskollärarna i vår studie beskriver att när barnen får delta i undervisningen uppmuntras deras nyfikenhet och vilja att hjälpa till. Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson (2014)

hävdar att det är förskollärares uppdrag att ge barn förutsättningar där de blir nyfikna och får möjlighet att uttrycka sig genom leken och samtalet med kamrater och förskollärare.

Förskollärare menar att när de bemöter och bjuder in barn efter deras erfarenheter, nyfikenhet och behov i den planerade och spontana undervisningen uppstår en dialog där de kan uttrycka och berätta vad som startade deras metakognitiva tankar. Björk- Willén, Pramling och Simonsson (2018) menar att i en dialog kan ett intersubjektivt tillfälle formas utifrån barngruppens olika tankar och erfarenheter. När en förskollärare bjuder in barn till ett lärandeobjekt vid spontana undervisningstillfällen kan barn berätta vad som startade deras tankar.

Intervjusvaren visar att när förskollärare ger barn inflytande i undervisningen, tillåts de att vara delaktiga och medskapande aktörer i en förändringsprocess. När barn får använda sin kompetens i gemenskap med förskollärare höjer det förskollärarstatusen anser de intervjuade. Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson (2014) menar att det krävs kunskap och kompetens av förskollärare för att kunna undervisa och förmedla ny kunskap till barn i både den spontana och planerade undervisningen. Utifrån barns upplevelser ska tid och utrymme möjliggöras där de kan utforska, undersöka, upptäcka och reflektera i undervisningen. När förskollärare utmanar barn med de didaktiska frågorna som vad, varför och hur får de möjlighet att uttrycka sina metakognitiva tankar. Pedagogen får en djupare förståelse och kan utmana dem vidare utifrån frågorna.

I vår studie berättar förskollärarna att de undervisar barn på förskolan under hela dagen. De beskriver och anser att de implementerar undervisning vid blöjbyte, påklädning, vid matsituationer och i leken tillsammans med kamrater och med pedagoger. Förskollärarna svarade också att undervisningen finns med i både formella och informella samlingar under dagen.

Eidevald et al., (2018) menar att barn har olika förutsättningar i leken och pedagoger som medverkar i leken kan möta och stötta barnen utifrån deras olikheter. Genom leken får barn chans att lösa problem och uttrycka sig i samspelet med andra barn. Förskolans uppdrag utifrån Lpfö (Skolverket, 2018) är att grundlägga barnens självkänsla och skapa trygghet. När barn tillåts utforska och uttrycka sina erfarenheter blir de en tillgång i gruppen. Barn har rätt till undervisning och ska få möjlighet att vara delaktiga.

Vidare tänker vi utifrån vår studie att det är av stor vikt när förskollärare reflekterar och diskuterar begrepp för att skapa förståelse för andras tankar. Vi ser en vidare utveckling att förskollärare tar vara på varandras kompetens utifrån beprövad erfarenhet och vetenskaplig grund. Vi ser också att genom en tydlig organisation ger det förskollärare en tydligare grund att förhålla sig till. Kommer politikerna att ge förutsättningar och redskap genom att ge tid och utrymme till analys och reflektion i ett systematiskt kvalitetsarbete för att kunna undervisa barn i förskolan. Vi har upptäckt att förskolläraryrket är en levande process i ett förändringsarbete. Kompetensutveckling skapar förutsättningar för att förskollärare ska öppna upp för begreppet undervisning med nya glasögon i förskolan.

Referenslista

- Björklund, C., Pramling Samuelsson, I. & Reis, M. (2018). Om nödvändigheten av undervisning i förskolan-Exempel matematik. *Norsk senter for barneforskning Barn nr.3-4 2018 ss.21–37*
- Björk-Willén P., Pramling N. & Simonsson, M. (2018). Språkundervisning i förskolan: Teoretiska principer och empiriska exempel *Norsk senter for barnforskning Barn nr3-4 2018 ss.39–57*
- Denscombe, M. (2016). *Forskningshandboken för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. 3:2 red Lund: Studentlitteratur.
- Doverborg, E., Pramling, N. & Pramling Samuelsson, I. (2013). *Att undervisa barn i förskolan*. 1:3 red. Stockholm: Liber.
- Eidevald, C., Engdahl, I., Frankenberg, S., Lenz Taguchi, H. & Palmer, A. (2018). *Omsorgsfull och lekfull utbildning och undervisning i förskolan*. <https://www.skolverket.se/publikationer?id=3932> [19-07-22]
- Eliasson, A. (2018). *Kvantitativ metod från början*. Lund: Studentlitteratur.
- Fejes, A. & Thornberg, R. (2015). *Handbok i kvalitativ analys*. 2 red. Stockholm: Liber.
- Jonsson, A. & Thulin, S. (2019). Barns frågor i lek. *Forskning om undervisning och lärande VOL.7, nr 1, ss.86–97*
- Jonsson, A., Williams, P. & Pramling Samuelsson, I. (2017). Undervisningsbegreppet och dess innebörder uttryckta av förskolans lärare. *Forskning om undervisning och lärande VOL.5, nr 1, ss. 90–109*
- Löfdahl, A., Hjalmarsson, M. & Franzen, K. (2014). *Förskollärares metod och vetenskapsteori*. 1 uppl. Stockholm: Liber.
- Melker, K., Mellgren, E. & Pramling Samuelsson, I. (2018). Undervisning i förskolan – en fråga om att stötta och att skapa gemensamt fokus. *Forskning om undervisning och lärande VOL. 6, nr 1, ss. 64–86*
- Pramling Samuelsson, I. & Asplund Carlsson, M. (2014). *Det lekande lärande barnet i en utvecklingspedagogisk teori*. Stockholm: Liber.

- Sandberg, A., Lillvist, A. & Ärlemalm- Hagsér, E. (2018). *Undervisning i olika lärmiljöer i förskolan* <https://www.skolverket.se/publikationer?id=3932> [19-07-22]
- Sheridan, S. & Williams, P. (2018). *Undervisning i förskolan -ett kvalitetsperspektiv* <https://www.skolverket.se/publikationer?id=3932> [19-07-22]
- Skolverket. (2016). *Läroplan för förskolan Lpfö 98: rev. 2016*. Stockholm: Skolverket.
- Skolverket. (2018). *Läroplan för förskolan Lpfö 18*. Stockholm: Skolverket.
- Thulin, S. & Gustavsson, L. (2017). Lärares uppfattning av undervisning och naturvetenskap som innehåll i förskolans verksamhet *Nordina 13(1) ss.81–96*
- Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*, Stockholm. Utrikesdepartementet.

Bilagor

Bilaga 1. Intervjufrågor.

1. Hur undervisar du enligt Lpfö18?
2. Vad tycker du förskollärarens profession i arbetet med undervisning är?
3. Hur ser du på begreppet undervisning? (kan bli följdfrågor)
4. Var undervisar du i förskolan?
5. När undervisar du i förskolan?
6. Hur undervisar du i förskolan?

Bilaga 2. Information och samtycke från rektorer

Mejl till Rektor. Ht 2019.

Hej jag är student och läser till förskollärare genom Kristianstads Högskola.
Det är den sista terminen och jag tillsammans med en studentkamrat skriver

C uppsats om ämnet

- Förskollärares uppdrag är att undervisa barn i förskolan.

I arbetet vill vi använda en kvalitativ undersökning med intervjuer. Får jag tillåtelse att intervjua förskollärare i ditt område?

MED VÄNLIG HÄLSNING Camilla Pripp / Monica Forssell

Bilaga 3. Informationsbrev till de intervjuade.

Till dig som deltar i en studie som kommer att användas i ett examenarbete under hösten 2019.

Hej

Vi heter Monica och Camilla och är två studenter som utbildar oss till förskollärare på en distansutbildning med validering på Högskolan Kristianstad.

Till vårt examenarbete har vi valt att intervju sex förskollärare i ämnet Undervisning i förskolan.

Intervjun beräknas ta ca 20 minuter och kommer att spelas in på band/Ipad.

Intervjuerna kommer att behandlas konfidentiellt, vilket betyder att intervjuerna kommer att aidentifieras och behandlas i enlighet med bestämmelser i sekretesslagen. Din medverkan är frivillig och kan när som helst avbrytas. Ditt arbete kommer inte att påverkas av om du medverkar eller inte.

Hälsningar

Monica Forssell

Högskolan Kristianstad

291 88 Kristianstad

044- 25030 00

monica.forssell0003@stud.hkr.se

Camilla Pripp

Högskolan Kristianstad

291 88 Kristianstad

044-250 30 00

camilla.pripp0004@stud.hkr.se

Bilaga 4. Samtyckeslapp till de intervjuade.

Jag har informerats om studiens syfte, om hur informationen samlas in, bearbetats och handhas. Jag har även informerats om att mitt deltagande är frivilligt och att, när jag vill, kan avbryta min medverkan i studien utan att ange orsak. Jag samtycker härmed till att medverka i denna intervjustudie som handlar om hur förskollärare upplever undervisningen i förskolan.

Ort/Datum/År

Namnunderskrift

Namnförtydligande

Forskarens Underskrift

Namnförtydligande